

AB'NİN KÜRESEL STRATEJİSİ VE AB ORDUSU TARTIŞMASI

Ümit Çelik

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, uzun zamandır beklenen yeni AB küresel strateji belgesini, 29 Haziran 2016'da yapılan AB Konseyi toplantısında AB liderlerine sundu. Strateji belgesi Paylaşılan Vizyon, Ortak Eylem: Daha Güçlü Bir Avrupa - Avrupa Birliği'nin Dış ve Güvenlik Politikası İçin Küresel Bir Strateji başlığını taşıyordu. Bu Konsey toplantısının asıl gündeminde ise AB'yi derinden sarsan hayati önemdeki sıcak bir gelişme, İngiltere'deki halkoylamasında AB'den çıkma kararının alınması vardı. Yüksek Temsilci Mogherini'nin hazırladığı küresel strateji belgesi, AB zirvesinde ele alınmamış olsa da "Brexit" kararının şokuyla çalkalanan Avrupa'da, Avrupa ordusu tartışmasını yeniden canlandırdı. İngiltere'nin Avrupa ordusu düşüncesine karşı çıkan bir ülke olması da tartışmaya yeni bir boyut kazandırdı.

Bu önemli gelişmeler, İngiltere'nin AB'den çıkışının Avrupa ordusu tartışmasına nasıl bir yön vereceğiyle ilgili bazı soruları da akıllara getiriyor: Yumuşak gücüyle bilinen AB'nin kendine ait birleşik ve daimi bir orduya ihtiyacı var mı? Bundan sonraki süreçte, İngiltere'siz bir AB kendi ordusuna sahip olabilir mi ya da olmalı mı? AB'nin sonunu hazırlayacağı şeklinde yorumlar yapılan Brexit kararı, tam tersine Avrupa ordusunu kurmak için bir fırsat olarak değerlendirilebilir mi? Bütün bu soruların cevabı, AB ülkeleri ve yetkililerinin AB'deki mevcut askeri yapılanmaya ve Avrupa ordusu düşüncesine nasıl yaklaştığında saklıdır ve AB'nin stratejik hedefleriyle yakından ilgilidir.

Mogherini'nin Küresel Stratejisi ve AB'nin Askeri Gündemi

Mogherini AB liderlerinin kendisini görevlendirmesi üzerine, Haziran 2015'te, liderlere küresel durum hakkında bir stratejik değerlendirme raporu sunmuştu. Bu rapor aynı zamanda, ertesi yıl tamamlanması istenen nihai strateji belgesine de kaynaklık edecekti. Bu doğrultuda AB liderleri, Mogherini'den AB'nin gelecekteki küresel ilişkilerine rehberlik etmesi için, ortak dış ve güvenlik politikasına ilişkin bir AB küresel stratejisi hazırlamasını istediler. Bunun üzerine, Mogherini AB kurumları ve diğer çeşitli kurum ve kuruluşların yanı sıra, üye devletlerle yakın işbirliği halinde bir küresel strateji belgesi meydana getirdi ve aynı işbirliği kapsamında bu stratejinin tam anlamıyla uygulanmasını önerdi.

AB yetkililerinin yıllardır üzerinde uzlaşmaya varmak için çaba gösterdiği, Mogherini'ye hazırlattırılan yeni AB küresel strateji belgesinin Haziran 2016'daki AB zirvesinde sunulması tasarlanmıştı. İngiltere'deki halkoylaması da aynı ay içinde yapılacaktı. Bu yüzden Mogherini'nin yeni küresel strateji önerisindeki bazı konuların ve ortak Avrupa ordusu kurulması tartışmasının, İngiltere'deki kritik halkoylamasını olumsuz yönde etkilememesi için çaba gösterildi. AB ordusuna ilişkin çeşitli fikirler, halkoylamasına katılacak İngiliz seçmenlerden gizlendi. Çünkü İngilizlerin AB ordusunun kurulmasına karşı çıktığı biliniyordu ve bu tasarıların tam da İngiltere'deki kritik halkoylaması öncesinde gündeme gelmesi, "ayrılma" taraftarlarının lehine bir etki yaratabilirdi. Bu önlemlere rağmen hiçbir şey İngilizlerin Birlik'ten çıkma kararını engelleyemedi. Böylece beklenmedik bir anda halkoylamasından çıkan "Brexit" kararına AB'nin nasıl bir tepki vermesi gerektiği ile Mogherini'nin küresel strateji belgesi, AB gündemini aynı anda meşgul etmeye başladı.

Yüksek Temsilci'nin 2015'te küresel siyasetle ilgili yaptığı durum değerlendirmesine göre, "günümüzde küreselleşmenin hız kazanmasıyla, ülkeler ve bölgeler arasındaki bağlantılar geçmişte görülmemiş boyutlara ulaşmış, bunun yanında terör örgütlerinin kök

saldığı ve devlet otoritesinin olmadığı denetimsiz bölgeler artmıştır. Bugün küresel güç dengelerinin değiştiği, tek bir devletin başat güç konumunda olmadığı, yeni güçlerin yükselişe geçtiği ve “daha bağlantılı, daha tartışmalı, daha karmaşık” bir dünyada yaşıyoruz.”¹³⁸

Mogherini’ye göre “böyle bir dünyada, AB askeri bir ittifak olmasına karşın savunma konusunu göz ardı etmeyi göze alamaz. AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (OGSP) ortak finansman, istihbarat ve lojistik alanında sıkıntılar yaşıyor. Karşılaşılan zorluklar, OGSP kapsamındaki operasyonları kapsam, boyut ve stratejik derinlik bakımından olumsuz etkiliyor. Dış ilişkilerde bütünleşik bir yaklaşım gereklidir. Bunun gereği olarak genişleme, komşuluk politikası, göç, enerji, terörle mücadele, güvenlik ve savunma politikaları gibi farklı alanlar arasında yakın bağlar kurulmalıdır. Zorlukların aşılabilmesi ve dış ilişkilerde bütünleşik bir yaklaşımın geliştirilebilmesi için AB’nin ortak, kapsamlı ve tutarlı bir küresel stratejiye ihtiyacı vardır.”¹³⁹

Mogherini küresel strateji belgesinde ise “*AB daima yumuşak gücüyle iftihar etmiştir ve böyle yapmayı sürdürecektir. Çünkü biz bu alanda en iyiyiz.*” demektedir.¹⁴⁰ NATO’yla ilişkiler konusunda “NATO’nun toplu savunmada AB devletleri için temel çatı olma-ya devam edeceğini ve AB’nin NATO’yla işbirliği ve ortaklıklarını derinleştireceğini, bununla birlikte Avrupalıların askeri bakımdan çok daha iyi donanıma sahip olması gerektiğini” ifade etmektedir. Mogherini “bunun sadece Avrupa savunmasını güçlendirmek için değil, ABD ile ilişkilerin sağlıklı biçimde yürümesi için de gerekli olduğunu” vurgulamaktadır.

Öte yandan, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker’in başını çektiği AB ordusu taraftarlarına rağmen, Mogherini daha zi-

138. Yeliz Şahin, “AB, Dış ve Güvenlik Politikasında Küresel Strateji İçin Düşmeye Bastı”, İKV Değerlendirme Notu, Temmuz 2015, s. 2.

139. Şahin, *a.g.e.*, s. 7.

140. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe - A Global Strategy for the European Union’s Foreign And Security Policy*, June 2016, p. 4.

yade üye ülkeler arasındaki güvenlik ve savunma işbirliğini güçlendirme çağrısı yapmaktadır. Küresel strateji belgesinde AB ordusunun yaratılmasına ilişkin açık bir ifade bulunmamaktadır. Avrupa ordusu düşüncesine, küresel strateji belgesinde yer verilmemiştir. Mogherini bunun yerine, Avrupa askeri yeteneklerini sınırlayabilecek tüm engellerin kaldırılması için çağrıda bulunmaktadır: “Muharebe Gruplarının konuşlandırılmasını engelleyen, kuvvet oluşturulmasına zarar veren ve OGSP askeri operasyonlarının etkinliğini azaltan prosedürel, finansal ve siyasi engellerle mücadele etmek suretiyle, acil müdahale için kapasitemizi güçlendirmeliyiz.”¹⁴¹

Şunu da eklemek gerekir ki ortaya çıkan yeni AB küresel strateji belgesi, bir Konsey kararı değildir. Avrupa Komisyonu’nun geleneksel bir görüşü ya da Avrupa Dış İlişkiler Servisi’nin çıkarmış olduğu bir siyaset belgesi de değildir. Bu belge daha çok Mogherini’nin vizyonunu ve küresel konularla ilgili kendi değerlendirmesini yansıtmaktadır.¹⁴²

Bugün Mogherini’nin küresel stratejisi çerçevesinde, AB’nin bir Avrupa ordusu kurulmasıyla ilgili hiçbir tasarısı yoktur. Bununla birlikte AB’nin üst düzey yetkilileri, Birliğin artık kendi ordusunu kurması gerektiğini defalarca dile getirmiştir. Komisyon Başkanı Juncker Mart 2015’te, birleşik bir Avrupa ordusu kurulması çağrısı yapmıştır. Juncker’e göre, “AB Rusya ve diğer tehditlere karşı caydırıcı olması ve dünyadaki konumunu güçlendirmesi için, kendine ait bir orduya ihtiyaç duymaktadır. Ortak AB ordusu üye ülkeler arasında bir daha asla savaş yaşanmayacağını gösterecektir. AB aynı zamanda, kendi ordusuyla üye ya da komşu bir devletteki barış ortamını koruyabilecektir.”¹⁴³

Alman Savunma Bakanı Ursula von der Leyen de Juncker’in çağrısını memnuniyetle karşıladıklarını belirtmiş ve “Avrupalılar olarak

141. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe*, p. 47.

142. Daniela Vincenti, “Mogherini’s Global Strategy Moves Beyond Zero-sum Game”, *EurActiv*, 28 June 2016.

143. “Juncker: NATO is not Enough, EU Needs an Army”, *EurActiv*, 09 March 2015.

geleceğimiz Avrupa ordusuyla bir yerde olacaktır.” demiştir.¹⁴⁴ Son olarak Haziran 2016’da, Avrupa Parlamentosu Dışişleri Komitesi Başkanı Elmar Brok, Birlik politikalarının daha etkili olmasını sağlayacak ve Birliğin dünyadaki rolünü güçlendirecek olan birleşik Avrupa silahlı kuvvetleri düşüncesini olgunlaştırmak için, AB’nin ortak bir askeri karargâha gereksinim duyduğunu söylemiştir.¹⁴⁵

Bazı yorumcular ise Avrupa’nın sıradışı iç ve dış krizlerle yüzleşmek durumunda kaldığı bir ortamda, muhtemel AB ordusunun ABD’nin kıta üzerindeki baskısını hafifleteceği görüşündedir. Ayrıca halkoylamasında Brexit taraftarlarının kazanmasının ardından, Londra’nın artık AB üzerinde herhangi bir etkisinin kalmayacağı tahmin ediliyor. Bu durum Avrupa ordusu taraftarlarının elini güçlendiren bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak AB ordusunun gerekli olduğu her ne kadar yüksek sesle vurgulansa da Brüksel’deki birçok diplomat, böylesi bir askeri güce şu aşamada gerek olmadığı düşüncesindedir.¹⁴⁶ AB ordusu karşıtları ise NATO’nun altını oyaacağı gerekçesiyle, AB’ye daha büyük bir askeri rol verilmesine karşı çıkmaktadırlar. Bunun yanında yapılan bir anket, Avrupalıların sert güç kullanılmasını istemediklerini ve savunma harcamalarının artırılması konusunda gönülsüz olduklarını göstermiştir.¹⁴⁷

Askeri İşbirliğinin Kapsamı ve AB Ülkelerinin Yaklaşımları

Mevcut durumda Avrupa askeri yetenekleri özetle şu temel esaslar çerçevesinde geliştirilmektedir:

* Her şeyden önce askeri yapılanma süreci kalıcı bir ordu kurmaya yönelik değildir. AB kuvvetleri genellikle, “acil ve

144. Aynı yer.

145. “EU Army? New Security Strategy Says Bloc Should Go Beyond NATO”, *RT News*, 29 June 2016, [https:// www.rt.com/news/](https://www.rt.com/news/).

146. “AB Ordusu Geliyor”, *Sabah*, 1 Temmuz 2016.

147. “EU Army? New Security Strategy Says Bloc Should Go Beyond NATO”, *RT News*, 29 June 2016, [https:// www.rt.com/news/](https://www.rt.com/news/).

insani müdahaleler” ya da “çatışma sonrası barışın tesisi” doğrultusunda görev yapmaktadırlar. Birliğin askeri ve sivil görevlerinin hukuki zemini, halen Aralık 2009’da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması’dır. AB askeri harekâtları, OGSP’yle ilgili hükümlerin dâhil edildiği Lizbon Antlaşması’na dayanılarak yürütülmektedir.

* Diğer yandan Avrupa Parlamentosu’nda, Şubat 2009’da, birleşik Avrupa ordusu kurma yolunda ilk aşama olarak nitelenen, Avrupa Senkronize Silahlı Kuvvetleri’ni (Synchronised Armed Forces Europe - SAFE) kurma tasarısı kabul edilmiştir. Bu şekilde Avrupa kuvvetlerini tek bir liderlik altında toplamak amaçlanmaktadır fakat Avrupa ülkelerinin katılımı gönüllülük esasına dayanacaktır.¹⁴⁸ Bu dönemde Avrupa ordusu tasarılarına en büyük desteği Almanya Başbakanı Angela Merkel, Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, İtalya Dışişleri Bakanı Franco Frattini ve Belçika Başbakanı Guy Verhofstadt vermiştir.¹⁴⁹ Ayrıca Avrupa Parlamentosu aynı yıl, bağımsız bir Avrupa gücü olan Eurocorps’un AB’ye bağlanması ve AB’nin sürekli ordusu olmasını öneren bir karar almıştır.¹⁵⁰ Bununla birlikte, uzun yıllardır AB Konseyi’nde bekleyen Avrupa Senkronize Silahlı Kuvvetleri tasarısının uygulanabilirliği üzerindeki tartışmalar devam etmektedir.

* Sanılanın aksine, OGSP Avrupa’nın askerileştirilmesi süreci değildir. Diplomatik, insani, ekonomik ve ticari kaynakların yanında askeri kaynakların da kullanılması suretiyle, AB’nin dünya politikasındaki etkinliğinin artırılması hedeflenmek-

148. “Blueprint for EU Army to Be Agreed”, *Daily Telegraph*, 18 February 2009.

149. “Germany Speaks Out in Favour of European Army”, *EU Observer*, 8 February 2010; Peter C. Glover, “Merkel’s European Army: More Than a Paper Tiger?”, *World Politics Review*, 25 March 2007; “Italy’s Foreign Minister Says Post-Lisbon EU Needs a European Army”, *The Times*, 15 November 2009.

150. Bu konudaki tartışmalar için bkz: “Is a EU Army Necessary and Relevant?”, http://european-federalists.wikispaces.com/file/view/UEF_Wikibrief_EU_Army.pdf,

tedir. Bugüne kadar yürütülen OGSP harekâtlarının birçoğu, AB üyesi devletlerin topraklarının dışında yürütülmek suretiyle, çatışma sonrası istikrar sağlama amacına yönelik olmuş ve her zaman bulunduğu yerin makamlarından resmi izin alınmıştır. Burada üzerinde önemle durulması gereken nokta, şimdiye dek hiçbir OGSP harekâtının, doğrudan tehditlere ya da saldırgan tutumlara karşılık olarak yürütülmemiş ve geçerli nedenlere dayandırılmış olmasıdır.¹⁵¹

* AB'nin tüm askeri ve sivil operasyonları için kesin karar alma düzenlemeleri, "ulusarüstü" değil "uluslararası" niteliğe sahiptir. AB üye devletlerinin askeri egemenliği ulusarüstü bir AB organına devredilmemiştir. Dolayısıyla, dünyanın herhangi bir yerinde AB askerlerinin ve sivil görevlilerinin konuşlandırılması konusunda, üye devletlerin yetki devri söz konusu değildir. Güvenlik ve savunmaya ilişkin diğer hassas konularda olduğu gibi, bu konularda da kararlar oybirliğiyle alınır. Hiçbir ülke kendi isteği dışındaki askeri ya da sivil operasyonlar için, kuvvetlerini kullandırmaya ve operasyon masraflarını karşılamaya zorlanamaz.¹⁵²

* AB kuvvetlerinin NATO'ya alternatif olarak değil, NATO Mukabele Gücü ve İttifak organlarıyla karşılıklı güçlendirme yoluyla, NATO'yu tamamlayan bir kuvvet olacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, AB kuvvetlerinin NATO'yu tamamlayıcı bir unsur olarak mı yoksa NATO'dan bağımsız bir kuvvet olarak mı gelişeceği yönündeki en önemli soru hâlâ cevaplanmamıştır. Bu sorunun çözümü, Atlantik ötesi ilişkilerin gelecekte nasıl bir seyir alacağına ve AB üye devletlerinin AB'nin NATO'dan ne derece bağımsız olacağına ilişkin ortak bir politika zemininde buluşabilmesine bağlıdır.

151. Rainer Schuirth, "Gelişmeler ve Gelecek - Bazı Yansımalar", Nicole Gnesotto (ed.), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, 2005, s. 236.

152. Lizbon Antlaşması'yla değiştirilen AB Antlaşması madde 41/2.

* Savunma politikası konusunda, AB ülkeleri birbirinden çok farklı kimi zaman da tamamen zıt görüşlere sahiptir. Bazı AB üyeleri AB içinde tam anlamıyla bir savunma politikası oluşturulmasına karşı olmuşlardır. Ancak üye ülkeler zaman içinde AB'nin ortak savunmadan ziyade, sınırlı ölçüde askeri harekâtlar için askeri olanaklarla donatılması konusunda uzlaşmışlardır. AB ülkeleri arasında Fransa'nın yönlendirdiği "Avrupacı", İngiltere'nin yönlendirdiği "Atlantikçi" ve diğer "bağılantısız ülkeler" olarak nitelenen bir kümelenme bulunmaktadır. Bazen de bir takım uyuşmazlıklar aynı ülkeyi ve o ülkenin kurumlarını bölebilmektedir. Birçok Savunma Bakanı Atlantikçi iken, Dışişleri Bakanları ise çoğunlukla Avrupacı ve bütünleşme taraftarı olmaktadır.

İngiltere şimdiye kadar daha çok Avrupa'nın kriz yönetimindeki askeri etkinliğinin güçlendirilmesi ve AB kuvvetlerinin NATO'yla birbirini tamamlayıcı nitelikte olması yönünde gayret sarf etmiştir.¹⁵³ İngiltere'nin görüşlerine benzer şekilde, İrlanda ve Avusturya geleneksel tarafsız ülke statüleri nedeniyle, AB içerisinde bir askeri bütünleşmeye pek olumlu yaklaşmamaktadır. İrlanda 2004'te ilk kez gündeme gelmesinden itibaren, AB çatısı altında herhangi bir Muharebe Grubu'nda rol almayı ilk yıllarda reddetmiş, daha sonra onay vermiştir. Aynı şekilde Avusturya da herhangi bir Muharebe Grubu'nda yer almayı uzun yıllar onaylamamış, ancak 2012'de yer almaya karar vermiştir.

Fransa ise her ne kadar eski Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin girişimiyle NATO'nun askeri kanadına tekrar dönse de aslında İngiltere'yle zıt kutupları temsil etmektedir. Fransa'ya göre, AB'nin NATO'dan özerk harekâtlar düzenlemesi ve kendi barış gücü harekâtlarını yine kendi harekât karargâhlarından yönetmesi artık vazgeçilmez bir hale gelmiştir. AB'nin NATO'dan ne derece özerk davranacağı konusu NATO'nun iradesine bağlanmamalıdır. AB askeri reformları

153. Jolyon Howorth, "Britain, France and the European Defence Initiative", *Survival*, Vol: 42, No: 2, Summer 2000, pp. 34-36.

na farklı pencerelerden bakan İngiltere ve Fransa, OGSP konusunda iki uç Avrupa görüşünü yansıtsa da Birliğin askeri yeteneklerini güçlendirmek iki ülkenin ortak paydası olmuştur.

Fransa'yla kurduğu yakınlık sonucu, AB projesinin gerçekleşmesinde kilit rol oynayan Almanya da bu ülkeyle aynı görüşleri paylaşmaktadır. Aslında AB'nin NATO'dan özerk davranıp davranamayacağıyla ilgili süregelen tartışmalar, gerçeklerin gerisinde kalmış teorik tartışmalardır. AB ilk defa 2003'te Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki Artemis Harekâtı'nda olduğu gibi, Afrika'da birkaç kez NATO olanak ve yeteneklerine başvurmaksızın harekâtlar yürütmüştür.

Belçika'nın Alman-Fransız uzlaşmasına ve Avrupa'da askeri bütünleşme çabalarına verdiği koşulsuz destek ise geçmişte bu ülkenin Alman-Fransız çatışması yüzünden arada kalarak, Almanya tarafından iki kez işgal edildiği düşünüldüğünde daha iyi anlaşılabilir. Belçika askeri bütünleşme de dâhil Avrupa bütünleşmesinin olabildiğince gelişmiş ve bağımsız uluslarüstü kurumları içermesi için çaba göstermeyi sürdürmektedir. Belçika'nın komşusu Lüksemburg da "Avrupacı" olarak nitelenen ülkelerdendir. Lüksemburg Almanya, Belçika ve Fransa'yla birlikte, 2003'te Tervuren/Belçika'da bağımsız bir AB Askeri Karargâhı kurulmasını öneren ülkeler arasında yer almıştır.

Ek olarak İtalya ve İspanya OGSP'nin gelişimi için birçok öneri ortaya atmıştır. Avrupa Jandarma Gücü ve EUROFOR gibi iki önemli Avrupa barış gücünün karargâhı İtalya'da (Vicenza ve Floransa) yer almaktadır. İspanya diğer AB ülkeleri arasında, oluşturulmak istenen karşılıklı savunma hükümlerinin ve güvenlik garantilerinin en büyük destekçilerinden biridir. AB'nin terörle mücadele ilkelelerini vurgulayan 2002'deki Sevilla Bildirisi'nin kabul edilmesinde, İspanya önemli bir rol oynamıştır.

Komşusu İspanya'yla aynı çizgide bulunan Portekiz de Avrupa'da askeri yapılanma sürecine başından beri katkı sağlayan ülkelerdendir.

Portekiz Fransa, İtalya ve İspanya'yla birlikte, Lizbon Bildirisi'yle kurulan acil müdahale gücü EUROFOR ve deniz gücü EUROMARFOR'un kurucularındandır. Benzer şekilde, Finlandiya ve İsveç AB üyesi olmalarının hemen ardından, OGSP'nin gelişimi için önemli katkı sağlamışlardır. Finlandiya ve İsveç tarafından 1996'da sunulan ortak teklifle, AB askeri görevlerinin genel çerçevesini çizen Petersberg Görevleri AB Antlaşması'na dâhil edilmiştir. Buna paralel olarak Finlandiya tarafsızlık politikasından vazgeçmiştir.

Bununla birlikte, Polonya "Avrupacı" ülkelerden farklı görüşleri savunmaktadır. Polonya'ya göre, AB gelecekte resmi bir belgeyle kendine ait karşılıklı savunma hükümleri oluştursa bile Polonyalılara ve komşularına gerçek savunma garantisi verebilecek tek örgüt NATO'dur. Polonya'nın AB ülkelerinin karşılıklı savunma konusunda vereceği teminatlar açısından şüpheleri vardır. Polonya'nın çekinceleri ancak OGSP'nin tutarlılığı ve caydırıcılığının artırılmasıyla giderilebilir. Polonya'nın şüphelerinin temelinde, geçmişte kendi ülkelerini işgal eden Hitler ve Stalin'e karşı Batı Avrupa ülkelerinin sessiz kalması yatmaktadır.

Danimarka ise diğer AB ülkelerinden farklı bir politika izleyerek, AB'nin savunmayla ilgili hükümlerine karşı bir tavır almasa da kendisi katkıda bulunmayı arzu etmedikçe, bu politikayı uygulamaktan muaf tutulmayı istemiştir. Danimarka 1997 Amsterdam Antlaşması'na eklenen bir protokolle, sivil kriz yönetimi ile kurumsal ve prosedürel diğer kararlar hariç, savunmayla ilgili tüm yükümlülüklerden otomatik muafiyet elde etmiştir. Danimarka AB Muharebe Gruplarına katılmayan iki AB ülkesinden biridir (diğeri Malta). Bunun aksine NATO üyeleri Türkiye ve Norveç ile ne AB ne de NATO üyesi olan Makedonya ve Ukrayna, AB Muharebe Gruplarına katkıda bulunmaktadır.

Son Değerlendirme

Ekonomik ve ticari bütünleşmesini gerçekleştiren ve siyasal bü-

tünleşme yolunda büyük bir adım atan AB, kendi bünyesine artık askeri bir boyut da eklemiştir. Bununla birlikte, askeri reformlar esasında AB'nin kendi ordusuna sahip olması için değil, AB'nin ciddi insani krizlerde NATO ya da ABD müdahalesine muhtaç olmaktan kurtulması ve AB'nin tek başına acil insani müdahalelerde bulunabilmesi amacıyla yapılmıştır. Buna karşın Avrupa askeri işbirliği, her ne kadar OGSP'nin ciddiyetini arttırsa da Birlik içinde siyasal bütünleşmeye yol açmamaktadır. Birliğin daha fazla askeri boyut kazanması, bir yandan savunma alanını güçlendirirken, diğer yandan savunma konularının hassasiyeti nedeniyle "veto" seçeneğini ön plana çıkarmaktadır. Avrupa kimliğinin inşa sürecine askeri boyut eklenmesi, ulusal savunma politikalarındaki kırmızı çizgiler ve egemenlik sınırlamaları sonucu, Birliğin "uluslarüstü" değil "hükümetlerarası" yapısını güçlendirmektedir.

AB St. Malo Bildirisinden itibaren gelişen süreçte devrim niteliğinde bir askeri yapılanma gerçekleştirmiş olsa da AB askeri gücünün kurulması ile ortak dış politika oluşturmak arasında doğru bir orantı yoktur. Avrupa'da askeri bütünleşmenin hız kazanması, Birliğin dış politikada bazı konularda yaşadığı bölünmelerin önüne geçememektedir. Bu gerçek Irak'ın işgali, bağımsız AB Askeri Karargâhı kurulması ve Libya'ya askeri müdahale konusunda yaşanan Atlantik ötesi kriz sırasında, AB ve NATO'da oluşan kutuplaşmada açıkça görülmüştür.

AB'nin yeni bir güvenlik stratejisi belirlemesi artık büyük bir ihtiyaç haline gelmiştir. Öyle ki AB hâlâ 2003'te Javier Solana tarafından hazırlanan ve 2008'de gözden geçirilen Avrupa Güvenlik Stratejisi ile hareket etmektedir. 11 Eylül 2001 terör saldırılarıyla şekillenen uluslararası güvenlik ortamının bir ürünü olan bu eski belge, çoktan kullanım ömrünü tamamlamıştır. Yürürlükteki Avrupa Güvenlik Stratejisi, 2010'lu yıllarda kabuk değiştiren uluslararası ortamda, AB'nin dış ve güvenlik politikalarına rehberlik edebilecek bir vizyon sunmaktan uzaktır. Bu nedenle AB liderlerinin Mogherini öncülüğünde yeni küresel strateji belirleme girişimi, Birliğin

küresel siyasetteki konumunu yeniden tanımlamak üzere atılmış önemli bir adımdır.

Askeri alanda atılan adımlar açısından gözden kaçırılmaması gereken nokta, AB'nin hiçbir zaman "sert güç" niteliğine sahip olmayı hedeflememiş olmasıdır. Ancak şu da bir gerçek ki OGSP'nin belli bir ciddiyet seviyesine ulaşabilmesi için, dengeleyici ve caydırıcı özelliklere sahip AB silahlı kuvvetleri gereklidir. Avrupa'nın etkin bir savunma politikasına kavuşabilmesi, benimsenecek ortak bir anayasada savunma ve dış politika kurallarına açıklık getirilmesine bağlıdır. Avrupa'nın bürokratik yapısı mevcut haliyle ortak politikalara olumsuz etkiye bulunmaktadır. Ayrıca AB bugün askeri reformlar konusunda ilk yıllardaki büyük arzu ve heyecanını kaybetmiştir. Avrupa hükümetleri savunma harcamalarını arttırmakta gönülsüz davranmaktadırlar. Savunma yapılanmasında çok başlı ve dağınık bir görüntü veren, ortak stratejik hedefler belirlemekten aciz bir AB'nin, birleşik Avrupa ordusu kurması da beklenemez. Yine de yaşanan tüm krizler, uzlaşmazlıklar ve stratejik vizyon eksikliğine rağmen, Avrupa'daki askeri reform süreci devam edecektir.

İngiltere Fransa, Almanya ve İtalya'yla birlikte Birliğin 4 büyük askeri gücünden biridir. Ek olarak Avrupa'daki iki nükleer güçten biri ve BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan İngiltere'nin AB'den ayrılması, AB'nin küresel stratejisini de yakından ilgilendiren önemli bir konudur. AB'nin askeri yetenekleri hâlihazırda İngiltere gibi üye devletlerin "gönüllü" katkılarına dayanmaktadır. Benzer şekilde, AB savunma politikası da AB yöneticilerinin değil, Avrupa hükümetlerinin ellerinde şekillenmektedir. Dolayısıyla Brexit kararı, AB'nin stratejik vizyonu için yeni fırsatların yanında büyük riskleri de beraberinde getirmektedir.

Gelecekte ne olursa olsun üye devletlerin AB ordusuyla ilgili somut bir girişimde bulunmaları için, hükümetlerarası güçlü bir diyalog kurmaları ve tam bir uzlaşma içinde olmaları gerekir. Ancak AB ülkelerinin sadece AB ordusu fikrine değil, AB'nin NATO'dan

özerkliği ve diğer güvenlik ve savunma konularına farklı pencere-lerden bakmaları nedeniyle, Birliğin mevcut koşullarda böyle bir uzlaşma sağlaması kolay değildir. Üye ülkelerin milli güvenlik ve savunma politikalarından kaynaklanan bazı hassasiyet ve çekinceler, AB'nin OGSP çerçevesinde ortak tutum ve eylemler belirlemesini zorlaştırmaktadır. Bugün başta Almanya Başbakanı Angela Merkel olmak üzere, AB karar alıcıları, Brexit kararının diğer üye ülkeleri Birlik'ten ayrılmaya özendirmemesi için çaba sarf etmektedirler. Bu yüzden AB ordusu yanlıları, AB ordusu tartışmasının Birlik içindeki ayrışmayı körükleyip, bazı üye ülkelerin İngiltere'nin yolundan giderek üyeliklerini tartışmaya açmasına neden olmaması için, temkinli hareket edeceklerdir. Bütün bu değerlendirmelerin ışığında, AB'nin en azından kısa vadede gerçek anlamda bir ordu kurmasının mümkün olmadığı söylenebilir. Birleşik, daimi bir AB ordusu AB için ulaşılması çok zor bir hedefdir.